

Vereniging voor katholiek
en christelijk onderwijs

Vaste Tweede Kamer Commissie Onderwijs
t.a.v. mw. E.C.E. de Kler
Postbus 20018
2500 EA 'S-GRAVENHAGE

datum	4 maart 2022	contactpersoon	Wout Neutel
onderwerp	Sociale Veiligheid op school	telefoon	06 22 92 19 74
		e-mail	wneutel@verus.nl

Geachte dames en heren, leden van de cie. OCW,

Op 9 maart 2022 spreekt u over Sociale Veiligheid op school waarbij onder andere de evaluatie van de Wet veiligheid op school en de beleidsreactie daarop aan de orde komen. Terecht is er veel aandacht voor sociale veiligheid in het onderwijs. Zonder een veilig leer- en leefklimaat op school is er immers geen goed onderwijs mogelijk. De aandacht voor dit onderwerp is alleen maar relevanter geworden sinds de onthullingen over 'The Voice' en alles wat daarna is gekomen.

Verus vindt de aandacht voor sociale veiligheid van groot belang, maar kiest voor een andere, pedagogische benadering. Het is geen technisch vraagstuk. Technische maatregelen kunnen nuttig zijn, maar raken de kern niet. Binnen de pedagogische benadering kunnen de delicate kernvragen gesteld worden, bijvoorbeeld waarom pesten een verleiding kan zijn, of de vraag of pesten werkelijk uitgebannen kan worden. Dat zijn ongemakkelijke vragen, die echter vanwege dat ongemak eerder de weg openen naar het wezenlijke gesprek, dan wanneer de energie geleid wordt naar veel extra papieren maatregelen, die niet verder komen dan de buitenkant. De ervaringen tot nu toe rechtvaardigen naar ons idee deze benadering. We lichten dat hieronder toe.

In 2015 is de Wet veiligheid op school (de antipestwet) in werking getreden. Deze wet verplicht scholen om een aantal maatregelen te nemen, nl. (1) een veiligheidsplan op te stellen en uit te voeren, (2) de veiligheidsbeleving van leerlingen te monitoren en (3) een aantal taken binnen het onderwijsteam te beleggen.

De Onderwijsraad adviseerde in 2014 negatief over het wetsvoorstel: scholen hebben al een inspanningsverplichting om sociale veiligheid op school te bevorderen en kunnen, naast de introductie van antipestprogramma's, er ook voor kiezen om het tegengaan van pesten te integreren in hun algemene pedagogisch-didactisch beleid.

Bij de behandeling van het wetsvoorstel is dan ook door diverse fracties gevraagd naar nut en noodzaak van dit voorstel. De vraag kwam aan de orde in hoeverre een wettelijke regeling een adequate oplossing voor het pesten is. Waarom zou niet kunnen worden volstaan met opnemings

van de beoogde doelstellingen, deugdelijkheidseisen en bekostigingsvoorwaarden in het toezichtkader van de Inspectie? Volgens de regering was dit niet voldoende. Zorgdragen voor sociale veiligheid moest een wettelijk voorschrift worden, zodat het niet naleven daarvan door scholen zou kunnen resulteren in sanctionerend optreden door de inspectie. Immers, zo schreef de regering, de ervaring leert dat de mogelijkheid van het opleggen van een bekostigings sanctie al een preventieve werking heeft.

Verus is juist voorstander van versterking van de pedagogische benadering. Wij denken dat je daarmee uiteindelijk verder komt dan een stelsel van formele maatregelen, sancties, geboden en verboden.

Resultaten en aanbevelingen evaluatieonderzoek juli 2021

Al voor de invoering van de wet voelde het overgrote deel van de leerlingen zich (zeer) veilig op school (steevast rond de 95 procent). Hierin is geen significante verandering opgetreden na de invoering van de wet. Wel is het aantal kinderen dat aangeeft gepest te worden afgenomen. Schoolbesturen en onderwijspersoneel geven aan dat de wet heeft geholpen om het onderwerp op de agenda te krijgen, maar dat de wet niet wordt gezien als de doorslaggevende oorzaak van een veiliger schoolklimaat.

Toch concluderen de onderzoekers dat een deel van de scholen nog zoekende is naar een goede vertaling naar de praktijk: een echte cultuuromslag naar beleid dat leeft op school lukt niet overal. De cultuur op school is uiteindelijk het meest bepalend voor de sociale veiligheid en de mate waarin leerlingen hun veiligheidsbeleving durven te bespreken met elkaar en met het onderwijspersoneel. De onderzoekers bevelen dan ook aan dat op scholen het gesprek met zowel leerlingen als docenten wordt gevoerd over de veiligheid en over de gezamenlijke normen en grenzen met betrekking tot ongewenst gedrag. Het veiligheidsbeleid van scholen moet zo van het papier af komen en onderdeel worden van de dagelijkse praktijk.

Reactie OCW: De kern van veiligheid is schoolcultuur

In de beleidsreactie van minister Slob staat onder andere het volgende: 'Je veilig voelen op school is voor zowel leerling als onderwijspersoneel een basisvoorwaarde om te komen tot ontwikkeling, tot leren en werken. Voor veel scholen was dit al voor de invoering van de Wet veiligheid op een school een speerpunt. Door de invoering van de wet heeft een groot deel van de overige scholen ook op het netvlies gekregen hoe belangrijk een veilig schoolklimaat is. Het overgrote deel van de scholen heeft naar aanleiding van de wet de structuur zoals die daarin is omschreven op de school omgezet in constructief veiligheidsbeleid. Daarmee voldoen zij aan de wet. Scholen moeten zich bewust zijn dat het veiligheidsbeleid een continue cyclus betreft en op school moet gaan leven. De jaarlijkse monitoring geeft daarbij steeds input om het beleid te evalueren en zo nodig aan te passen. Maar belangrijk is daarbij te beseffen dat die monitor in feite slechts een «second opinion» is. Ook, en misschien wel juist, los van de monitoring zorgt een goede schoolcultuur voor veiligheid. Die cultuur zet je samen neer door daar op school elke dag mee bezig te zijn.'

Verus benadering

De manier waarop de regering pesten op school heeft aangepakt is heel herkenbaar: Er is een probleem – dat moeten we oplossen – dus maken we wetgeving. Als de overheid de sleutel tot de oplossing bij zichzelf legt, is er ook weinig anders mogelijk. De gekozen oplossing is sterk instrumenteel: (1) een plan (2) monitoring (3) taken beleggen.

Tegelijk zegt minister Slob aan het einde van de beleidsreactie: *Ook, en misschien wel juist, los van de monitoring zorgt een goede schoolcultuur voor veiligheid. Die cultuur zet je samen neer door daar op school elke dag mee bezig te zijn.*

Verus wil graag inhaken op deze passage. De vraag is immers hoe je die schoolcultuur tot stand brengt. In plaats van een instrumentele benadering, kiezen wij voor een pedagogische benadering waarbij die schoolcultuur ontstaat door ervan uit te gaan dat een ieder elke dag opnieuw meehelpt de school met elkaar te bouwen. Niemand van de schoolgemeenschap kan daarbij gemist worden. Iedereen heeft zijn onvervangbare bijdrage te leveren. En die gemeenschap is nooit een stil bezit, maar moet iedere dag opnieuw tot stand komen. Het is elke dag een kans, een opgave en een risico.

In onze publicaties ('Waar is onderwijs goed voor?' en 'De school als bouwplaats') onderbouwen wij deze visie. Een citaat:

De laatste decennia is stelselmatig geprobeerd het risico van het onderwijs te verkleinen. Er is een enorm conglomeraat opgetuigd aan eisen en criteria, regels en normen, procedures en toetsingen. Daarmee moet de suggestie worden gewekt dat onderwijs geen risico is, maar een systeem waar de juiste input en adequate sturing onvermijdelijk leidt tot het gewenste resultaat. Maar het risico laat zich niet weg-organiseren en het gevoel van onzekerheid verdwijnt maar niet. Het gevolg is dat veel discussies over onderwijs gaan over het optimaliseren van de input en het versterken van de sturing, zodat de gewenste resultaten inderdaad worden bereikt
Het woud aan regels en procedures heeft ondertussen wel geleid tot minder zicht op de bedoeling van onderwijs.

Deze analyse is één op één toepasbaar op het vraagstuk van veiligheid. Er is geen significante verandering opgetreden na de invoering van de wet als het gaat om zich veilig voelen.

Wij denken dat een andere kijk op onderwijs, nl. door terug te keren naar het pedagogische, wel kan bijdragen aan die cultuuromslag en daarmee deel wordt van de dagelijkse praktijk. De bedoeling van het onderwijs is immers pedagogisch: onderwijs dat is gericht op de gehele vorming van de mens, dat kijkt naar het kind vanuit mogelijkheden, gericht op het goede voor het kind en zijn of haar verantwoordelijkheid voor het samenleven met elkaar in een pluriforme samenleving. Dat is niet louter instrumenteel, maar fundamenteel gericht op de vorming van het kind tot mens. Een instrumentele benadering (lees: beheersmatige) schiet daarbij tekort. Deze benadering kan noch mag de kern van de pedagogische opdracht raken. Net als bij de burgerschapsopdracht is toerusting en ondersteuning van docenten om het moeilijke gesprek te voeren doorslaggevend. Daarop inzetten brengt het onderwijs verder dan meer en/of strengere regels.

Met vriendelijke groet,

Berend Kamphuis, voorzitter CvB Verus